

ePortfolio jako innowacyjna metoda kształcenia i projektowania własnej kariery zawodowej

Wprowadzenie

Stosowanie metod aktywizujących (np. metoda projektu edukacyjnego czy metoda WebQuest) w dydaktyce przedmiotowej pozwala wzmocnić aktywność, kreatywność, twórczość uczniów, równocześnie przenosząc punkt ciężkości z przekazywania wiedzy (behawioryzm) na rzecz kształtowania umiejętności i korzystania z nich w praktyce (konstruktywizm). Każda z tych koncepcji nauczania posługuje się celami, treściami nauczania i wymaganiami, jednak uzyskiwane efekty są różne. Wynika to z ich podstawowych założeń.

Podstawowe założenia behawioryzmu:

- uczenie się jako rezultat reakcji na bodźce - wiedza jest budowana na podstawie informacji podawanej przez nauczyciela,
- powtórzenia odpowiednio spreparowanych sekwencji bodźców prowadzą do uwarunkowania, czyli do wytworzenia automatycznych reakcji,
- zachowanie może być modyfikowane a uczenie się mierzone przez zaobserwowaną zmianę w zachowaniu – taka zmiana jest behawioralną definicją procesów uczenia się.
- bodźce w postaci wybranej metody i środków nauczania mają w zamyśle doprowadzać do poprawy wyników testów, czyli do zmiany w zachowaniu wynikłej ze sprawniejszego działania pamięci,
- nauczanie więc sprowadza się do projektowania serii bodźców, wzmocnień, kar i do modelowania pożądanego zachowania, które miało być oceniane za pomocą kryteriów referencyjnych. Stąd przemożna rola pamięci w procesach uczenia się.

Natomiast u podstaw konstruktywizmu leżą następujące założenia:

- Uczenie się jest aktywnym procesem, w którym znaczenie jest budowane na podstawie doświadczenia.
- To uczeń sprawuje kontrolę nad własnym uczeniem się oraz konstruowaniem znaczeń.
- Bierze odpowiedzialność za swoją edukację!
- Wiedza jest odkrywana i reodkrywana, konstruowana i rekonstruowana PRZEZ UCZĄCEGO SIĘ, nie jest to transmisja informacji.
- UCZNIOWIE poszerzają swoje możliwości tworzenia i kreowania indywidualnej wiedzy, która jest dla nich zrozumiała.

Dodatkowym impulsem dla zmian w edukacji, poza rynkiem pracy i ewolucją społeczeństwa postindustrialnego, stał się Internet i szybko rozwijające się, towarzyszące człowiekowi

w życiu codziennym i coraz szerzej dostępne multimedia. Towarzyszy temu coraz powszechniejsze zjawisko budowania swojego wizerunku w sieci -zarówno przez uczniów, jak i osoby dorosłe – w różnorodnych wirtualnych społecznościach (*Facebook, Myspace, Nasza klasa*) lub też indywidualnie przy wykorzystaniu różnorodnych narzędzi internetowych: od popularnych edytorów do tworzenia stron internetowych (*Joomla, Google Sites*), przez cały zestaw programów służących do kreowania i edycji własnych blogów, aż po podcasty i videocasty.

Definicja i geneza ePortfolio

Do niedawna trudno było znaleźć definicje ePortfolio, także na stronach popularnej Wikipedii. W wersji polskojęzycznej pojawiła się dopiero w 2008 roku. Warto ją przytoczyć, chociażby tylko ze względu na jej opisowy charakter:

Elektroniczne portfolio (e-portfolio, cyfrowe portfolio) to kolekcja cyfrowych elementów (tekst, pliki multimedialne i inne, notki z [bloga](#), linki, analogowe źródła po cyfrowej konwersji, itp.) zebrana w całość (lub stale uzupełniana), zarządzana przez autora i często służąca prezentacji (zwykle przez internet). Za pomocą e-portfolio, jego autor wyraża siebie oraz demonstruje swój rozwój. W procesie edukacyjnym, e-portfolio wspomaga autorefleksję, która prowadzi do większej świadomości własnych osiągnięć i braków uczącego się. W szkolnictwie, e-portfolio może być pomocne podczas formalnej oceny uczącego się, gdzie nauczyciel lub wykładowca ma dostęp do pełnego obrazu postępów i osiągnięć udokumentowanych cyfrowo. Niektóre systemy e-portfolio pozwalają wybierać różne składniki portfolio dla różnych grup odbiorców, przez co jedno e-portfolio może być używane dla wielu celów.¹

Istnieje jednak wiele bardziej unaukowionych definicji ePortfolio jak na przykład niżej przytoczone:

- „sieciowy system zarządzania informacją wykorzystujące media i usługi elektroniczne. Uczeń buduje i utrzymuje cyfrowe repozytorium artefaktów, które może zostać wykorzystane do zademonstrowania kompetencji oraz do refleksji nad uczeniem się” (Trent Baston)²
- „zdigitalizowany zbiór artefaktów zawierający demonstracje, zasoby i osiągnięcia reprezentujące jednostkę, grupę lub instytucję. Zbiór ten może składać się z tekstów, grafik czy elementów multimedialnych przechowywanych na stronie internetowej lub

¹ http://pl.wikipedia.org/wiki/Elektroniczne_portfolio

² T. Baston, The Electronic Portfolio Boom: What's it All About?
<http://campustechnology.com/articles/2002/11/the-electronic-portfolio-boom-whats-it-all-about.aspx>

na nośniku (CD, DVD). Taki zbiór może służyć także jako narzędzie administracyjne pomagające zarządzać pracą wytworzoną przy pomocy różnorodnych narzędzi i oprogramowania. ePortfolio zachęca do refleksji i często wiąże się z wymianą pomysłów i informacji zwrotnych (G. Lorenzo G, J. Ittelson)³

- *"celowy zbiór prac ucznia (lub nauczyciela), które ilustrują starania, postępy i osiągnięcia w jednej lub wielu dziedzinach, na przestrzeni czasu. Elektroniczne portfolio wykorzystuje technologie cyfrowe, umożliwiając użytkownikowi zbieranie i organizowanie artefaktów (elementów portfolio) w różnych formatach (dźwięk, obraz, grafika, tekst). Portfolio opierające się na standardach wykorzystuje bazy danych lub linkowanie hipertekstowe celem czytelnego zaprezentowania związków między standardami i celami, artefaktami oraz refleksją. Refleksja stanowi o zasadności wyboru artefaktów do zademonstrowania wybranych standardów czy złożonych celów. Portfolio elektroniczne jest narzędziem refleksji umożliwiającym zademonstrowanie rozwoju ucznia w czasie.(Helen Barret)⁴*

Oczywistą sprawą jest to, że portfolio (teczka prac, zbiór prac) towarzyszy edukacji od dawna. Rozpowszechnione zwłaszcza w środowisku artystycznym, ma obrazować umiejętności i talent. Autor przedstawia siebie poprzez swoje prace (np. obrazy, rysunki, projekty).

Pojęcie "portfolio" wywodzi się z włoskiego "portafoglio", które z kolei składa się z czasownika "portare" (nieść) i "foglio" (papier lub strona). Celem Portfolio jako metody nauczania jest dokumentowanie i wspieranie samego procesu, jego wyników oraz kompetencji. Elementy portfolio można znaleźć w gazetkach szkolnych Celestina Freineta lub projekcie rocznym według Rudolfa Steinera⁵.

Stopniowo tego typu osiągnięcia zaczęły być prezentowane także w formie cyfrowej, stąd też tak liczne ePortfolia artystów są obecnie dostępne w sieci w postaci multimedialnej. Stąd już tylko krok od zastosowania ePortfolio jako metody wspierania uczniów w ich rozwoju w formalnej edukacji i prezentacji ich osiągnięć.

W Polsce idea ePortfolio została upowszechniona w ramach europejskiego projektu MOSEP, który był finansowany ze środków programu Leonardo da Vinci na lata 2006-2008 (Projekty Pilotażowe). Jego realizatorem było Centrum e-Learningu Akademii Górniczo – Hutniczej w Krakowie. Jego głównym celem było stworzenie zestawu narzędzi umożliwiających wykorzystanie ePortfolio w różnych kontekstach w celu wzmocnienia samooceny młodych

³ G. Lorenzo, J. Ittelson, *An overview of e-Portfolios*, Educause 6/2005.

⁴ Podaję za stronę internetową: *Eportfolio w edukacji, rozwoju i karierze*.
<http://www.eportfolio.enauczanie.com/Home/podrecznik-mosep/modul-0/sesja-01>

⁵ (<http://www.literka.pl/modules.php?name=News&file=article&sid=12044>)

uczniów. Ale nie tylko, ponieważ ePortfolio stało się w Europie narzędziem i środkiem pozwalającym jednostkom na zademonstrowanie swoich nabytych kompetencji kluczowych niezbędnych na europejskim rynku pracy. ePortfolio ze względu na swoje właściwości pozwala na ich samoocenę, prezentację i certyfikację. Wynika to z faktu, że jednocześnie może pełnić funkcję osobistego **archiwum** oraz **narzędzia prezentacyjnego i usługowego**⁶:

1. Archiwum – kolekcje: uczeń czy pracownik może dokumentować osiągnięcia edukacyjne (kompetencje, wiedzę jawną i ukrytą) w postaci artefaktów, refleksji, opinii innych itp.
2. Widoki – Prezentacje. Dana osoba decyduje o upublicznieniu swoich osiągnięć edukacyjnych w formie konkretnych dowodów na posiadanie kompetencji czy certyfikatów, dokonywanie refleksji itp.
3. Usługi – Wykorzystanie. Dana osoba utrzymuje przez całe życie swoje ePortfolio i wykorzystuje je do rozwijania ogólnych i specyficznych kompetencji, dzielenia się informacjami w celu tworzenia społeczności, uzyskiwania informacji zwrotnej, uzyskiwania oceny własnych kompetencji, szukania pracy, zdobywania awansu itp.

Dlaczego potrzebujemy ePortfolio?

Przede wszystkim dlatego, że pozwala na dokumentowanie i prezentowanie indywidualnych osiągnięć edukacyjnych i zawodowych, takich które nie zawsze znajdują odzwierciedlenie w obowiązującym systemie oceniania szkolnego (dzienniki szkolne) czy też na świadectwach szkolnych lub dyplomach uczelni wyższych.

Z każdym upływającym rokiem coraz więcej studentów na europejskich uczelniach zakłada swoje własne ePortfolio. Choć nie ma jeszcze wspólnych uzgodnień dla takich unowocześnień to władze, tutorzy, doradcy zawodowi i sami studenci zaczynają sobie zdawać sprawę, jaki ePortfolio niesie potencjał dla ich rozwoju osobistego, zawodowego i akademickiego.

Ponadto w ostatnich latach znacząco rośnie zainteresowanie wykorzystaniem metody ePortfolio oraz ilość prac i wdrożeń z tym związanych, także w projektach finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.⁷ Publikowanych jest coraz więcej książek, podręczników, artykułów na temat doświadczeń związanych z wykorzystaniem [ePortfolio](#) w edukacji.

Coraz bardziej dostrzega się pedagogiczną i funkcjonalną wartość ePortfolio jako narzędzia wspierającego uczenie z refleksją oraz umożliwiającego uczącym się, by aktywnie

⁶ Por. Strona projektu MOSEP. <http://www.mosep.org/index.php/lang-pl/home/ep-eu>

⁷ Przykładem mogą być projekty dla uczniów i studentów realizowane przez Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach (www.womkat.edu.pl) czy PWSZ w Raciborzu (www.pwsz.raciborz.edu.pl).

uczestniczyli w gospodarce wiedzy. Potencjał procesu ePortfolio do wzmacniania samooceny studenta oraz wspierania uczenia samoukierowanego przyciąga uwagę uczelni wyższych, które rozwijają e-learning.

Korzyści dla uczących się:

- Wsparcie dla samodzielnego uczenia się, które jest bardzo istotne dla rozwoju kompetencji badawczych. Student staje w centrum procesu kształcenia i otrzymuje potężne narzędzie dla rozwoju osobistego, stymulowania zdolności myślenia krytycznego, pisania i komunikacyjnych.
- Ułatwienie prezentacji osiągnięć różnym grupom docelowym, np. egzaminatorom, tutorom, kolegom czy potencjalnym pracodawcom.
- Prezentacja różnych aktywności on-line oraz zwiększenie ich edukacyjnej i zawodowej wartości poprzez użycie różnorodnych mediów i formatów.
- Wsparcie dla procesu zarządzania wiedzą osobistą i planowania osobistego rozwoju to unikalna okazja by dokonać refleksji nad własnym uczeniem i jednocześnie zachęcić do rozwoju przez zademonstrowanie osiągnięć.

Można wyróżnić wiele różnych funkcji, jakie pełnić może ePortfolio, na przykład prezentowanie osiągnięć, narzędzie aktywnego uczenia się, narzędzie do planowania rozwoju kariery zawodowej i narzędzie wspierające ocenę.

Można wyróżnić wiele różnych funkcji, jakie pełnić może [ePortfolio](#), na przykład prezentowanie osiągnięć, narzędzie aktywnego uczenia się, narzędzie do planowania rozwoju kariery zawodowej i narzędzie wspierające ocenę. Na przykład Barrett & Carney (2005) wyróżniają następujące funkcje ePortfolio:

Oceniające	Uczące	Marketingowe
ePortfolia są traktowane jako produkt a zatem oceniane całościowo tak, aby umożliwić wykazanie przez nauczycieli stosownego poziomu osiągnięć	ePortfolio tego rodzaju jest głównie narzędziem oceny umiejętności, refleksji na temat uczenia się i ustanawiania celów dla nauczycieli i uczniów. W tym przypadku nacisk kładziony jest raczej na proces niż na produkt a jego ocena jest z natury oceną kształtującą	ePortfolio pokazujące pracę w celach promocyjnych, na przykład stworzone by zaprezentować czyjeś osiągnięcia i najlepsze wyniki pracy w celach promocyjnych, podczas poszukiwania pracy
Źródło: Barrett, H. & Carney, J. (2005). <i>Conflicting Paradigms and Competing Purposes in Electronic Portfolio Development</i> . http://electronicportfolios.org/portfolios/LEAJournal-BarrettCarney.pdf , [dostęp: 06.05.2010]		

Podsumowanie

Upowszechnianie się ePortfolio w polskiej edukacji staje się dla nauczycieli bardzo ważnym wyzwaniem, w najbliższej przyszłości będą musieli stać się trenerami i tutorami

wspierającymi planowanie i refleksję nad uczeniem się. Tym bardziej, że Metoda ePortfolio ma zarówno bezpośredni jak i pośredni wpływ na kulturę uczenia się. Można wyliczyć kilka potencjalnych zalet metody ePortfolio dla systemu edukacji i pracy nauczyciela:

- stałe obserwowanie rozwoju ucznia;
- motywowanie do pracy i samorozwoju;
- spersonalizowany kontakt z uczniami;
- narzędzie do zarządzania grupową wiedzą i umiejętnościami;
- źródło wiedzy organizacyjna do planowania procesu dydaktycznego.

Główne korzyści ze stosowania ePortfolio to:

- wspieranie spójnego zarządzania osiągnięciami i fragmentami pracy;
- pomaganie uczniom w kontroli ich procesu uczenia się, a także kontroli ich życia, poprzez refleksję nad własnym działaniem oraz planowanie przyszłych kierunków rozwoju;
- umożliwienie procesu uczenia się zorientowanego na ucznia a nie na zawartość kursu;
- dostosowanie sposobu prezentowania osiągnięć i pracy uczniów do grupy odbiorców, np. uczniów, nauczycieli, mentorów, doradców rozwoju zawodowego, potencjalnych pracodawców, instytucji edukacyjnych, do których uczniowie aplikują;
- wspieranie zasady uczenia się dokładnie na czas (*ang. just in time learning*), która odpowiada na pytanie, jaki styl uczenia się jest potrzebny w określonym momencie nauki.